

· [OSA I](#) · [OSA II](#) · [OSA IV](#) · [ALKUVALIKKOON](#)

OSA III

(Jatkoa)

Hajanaisia muistelmia toimintani alkuajoilta Parkanosta ja parkanolaisista

Kirj. V. Soimajärvi

Olen usein miettinyt, mistä on johtunut parkanolaisten ja kihniöläisten hyvät hermot, joista edellisessä kirjoituksessani tulin kertoneeksi. Eiköhön perussyynä ole ollut se, että sukupolvi toisensa jälkeen täällä, hallaisilla korpimailla, oli tottunut kärsimään puutetta, kylmää ja tauteja, joitten rinnalla tilapäiset kivut ja säröt ovat olleet turhan pieniä. Tätä todistaneekin sekin, että hyvinvoinnin lisääntyessä nykyisen nuoremman polven kärsimisen lajhat ovat huomattavasti vähentyneet.

Äskettäin kuoli Parkanon vanhin asukas Matilda Kortesoja, joka viime helmikuussa täytti 97 vuotta. Aikaisemmin ja vielä toimintani alkuvuosina Kortesojan mamma tunnettiin Parkanossa "kansankättilönä", joka lähinnä Kuivasjärven ja Vatajankylässä oli edesauttanut kymmeniä ehkä satojakin pienokaisia maailmaan ja tehnyt tehtävänsä niin puhtaasti, että ammattikoulutuksen saaneilla henkilöillä ei ollut yleensä moitteita sanaa sanottavana hänen toiminnastaan. - Kun 1920- ja vielä 1930-luvulla Parkanossa oli vaan kaksi kunnankättilöä ja Kirkonkylässä asuva kättilö, rouva Tyyne Leppänen, joutui huolehtimaan suurimmasta osasta Parkanon synnyttäjiä, ei hän aina ehtinytkään kaikkialle, jonne pyydettiin, ja niin oli synnyttäjien silloin tällöin turvaututtava Kortesojan mamman apuun. Vetosin terveydenhoitolahtokunnan välityksellä lääkintöhallitukseen, jotta kättilöitten piirijako olisi muutettu ja Raivalan-Sydänmaankylä kättilön asuinpaikaksi olisi määrätty myöskin Kirkonkylä, mutta herrat lääkintöneuvokset olivat epäkohtaa valaisevista tilastoista huolimatta sitä mieltä, että toisen kättilön piti asua syrjäkylässä. Asiaan tuli korjaus vasta sitten, kun lääkintöhallitus oikeutti Parkanoon perustettavaksi kolmannen kättilön toimen, jota varten saatiin valtionapu. - Mutta palatakseni Kortesojan mamman esittelyyn, sain tavata hänet viimeksi vastaanotollani viime tammikuussa. Kysyessäni häneltä ensi hätään, miten se mamma on nyt jaksanut, kuului vastaus: "kyllähän tässä muuten menis hyvin, mutta nuo jalat eivät ole minua tahtoneet totella". Toimittamassani tarkastuksessa minun täytyi hiljaisessa mielessäni ihmetellä mamman hyvää yleisvointia, vaikka iän mukana verisuonet olivatkin kalkkiutuneet niin, että jalat olivat käyneet heikoiksi ja "tottelemattomiksi". Sitä paitsi näkö oli käynyt huonoksi, vähitellen muodostuneen harmaa-kaihin vuoksi. Pari vuotta aikaisemmin mamma oli käynyt silmälääkärissä ja toivonut kaihileikkausta, mutta lääkäri oli hänelle sanonut, että niin vanhaa ihmistä ei voi enää leikata, ja niin jäi mammalta kirjat ja sanomalehdet lukematta, vaikka siihen olisi vielä ollut hyvää haluakin. Mutta ennen muuta minun täytyi ihmetellä mamman henkistä vireyttä, jota todisti hyvä käsityskyky ja hyvä huumorin taju. Kun mamma oli käynyt luonani edellisen kerran elokuussa 1962, kysyin häneltä, onko hän käynyt tässä välillä toisten lääkärin luona, mihin kysymykseen mamma vastasi välittömästi: "en ole käynyt, kun olen ajatellut kädä vanhan Soimajärven luona niin kauvan, kuin se elossa on". Sanoessaan mammalla oli veitikka silmäkulmassa niin kuin oli ihmisellä, jolla tilanteen tajuaminen on vielä täysin selvillä. - Niin sitten kuitenkin kävi, että Kortesojan mamma sai 30.11.-63 muuttokäskyn tuonen tuville ennen minua, ja näin ollen on minulla nyt ollut tilaisuus kertoa vaatimattomia muistosanoja hyvästä ja iloisesta ihmisestä ja hyvästä lähimmäistensä auttajasta.

Entisiä parkanolaisia muistellessa tulee lähinnä mieleeni "**Parkanon parooni**", metsänhoitaja Gustaf Wrede, joka oli syntynyt 13.4.1853, ja oli Vaasan läänin maaherran poika. Tutustuin tähän kuuluisaan parooniin jo syksyllä 1926, jolloin hän kävi ensikäynnillä vanhassa kunnanlääkäritalossa, ja sen jälkeen hän kävi talossa aina silloin tällöin vuosien varrella. - Parooni Wrede herätti jo ensi näkemältä huomiot komealla ja ja ryhdikkäällä olemuksellaan, puheliaisuudellaan ja kansanomaisella pukeutumisellaan. Parooni oli jo metsänhoitajaksi opiskellessaan kasvattanut itselleen pitkän tukan ja parran, sillä hän itse kertoi minulle, että kun hän erään joululoman aikana saapui kotiinsa Vaasaan, niin hänen sisarensa Matilda Wrede, tunnettu "vankien ystävä", oli moittinut veljeään hänen ulkoasustaan ja luvannut etsiä talosta lampaan keritsimet, joilla hän leikkaa veljen tukan ja parran lyhyeksi. Kun veli ei tähän suostunut, niin Matilda oli väittänyt hänen haluavan herättää huomiot originellisuudellaan. Mutta kun parooni sitten - edelleen oman kertomuksensa mukaan - oli puolestaan väittänyt, että "sinä itse haluat olla originelli, kun käyt Kakolat ja muut vankilat, ja puhelet niissä kaikenlaisten murhamiesten kanssa", niin keskustelu oli jäänyt sikseen, ja parooni sai pitää pitkän tukkansa ja partansa.

Parooni Wrede oli Parkanon hoitoalueen metsänhoitajana vuosina 1893-1918, eli eläkkeelle joutumiseensa asti. Paljon on täällä ja muuallakin kerrottu paroonista juttuja ja kaskuja, joista eräät ovat tosiaakin, eräät liioiteltuja. Mutta niistä käy ilmi, että parooni oli aikanaan ollut suuri humoristi ja "koirankurinenkin". - Kerronpas tässä tapahtumasta, mikä oli sattunut joskus 1920-luvulla ja minkä Kanan talon silloinen isänä Arvi Virranhaara minulle kertoi. Parooni oli yhdessä Virranhaaran ja metsäkasööri Wirzenin kanssa mennyt asialle Parkanon pappilaan jonakin huhtikuun loppupuolen päivänä. Pappilaan kuljettiin silloin tavallisesti sulan veden aikana kunnanlääkäritalon pihan läpi johtavaa tietä pappilan salmen rantaan ja siitä veneellä yli pappilan puolelle. Pappilasta takaisin tullessa parooni oli keskellä salmea keikutellut venettä niin kauvan, että sai sen kumoon, jolloin kaikki veneessä olijat joutuivat jääkylmään veteen. Virranhaaralle ja Wirzenille tuli silloin kova kiire päästä rannalle ja kotiinsa. Parooni sen sijaan oli jäänyt salmen rannalle, kiertynyt vaatteensa vedestä, pukeutunut ja lähtenyt hätäilemättä kotiinsa Korkomäkeen, jonne matkaa tuli n. 4 kilometriä. Metsänhoitajan ammatissaan parooni oli niin karaistunut, että hän ei saanut kylmästä kylvystä edes nuhaa eikä yskää. Vielä vanhoilla päivillään parooni sai nauttia hyvästä terveydestä, mutta viimeisinä vuosina olivat lonkat alkaneet kangistua, "prökiintyä", kuten hän itse vikaansa nimitti. Tästäpä johtui, että hänen käyntinsä Korkomäestä Kirkonkylään oli aluksi ollut hidasta, mutta kun valtatielle oli saavuttu, niin - naapurien kertoman mukaan - jalat olivat alkaneet liikkua melkeimpä kuin paraatimarssin tahdissa.

Todennäköisesti viimeisestä Kööpenhaminan matkastaan parooni kertoi minulle seuraavan tositahtumaman. Hän oli lähtenyt matkaan kaikkein tyypillisimmässä asussaan: hurstimekko päällä, sen siteenä tuohesta palmikoitu vyö, vyöstä riippumassa tuohituppinen paksuvartinen puukko, päässä Väinämöisen lakki ja jaloissa tuohitanokkaat. Kun parooni sitten tässä asussaan oli kulkenut pitkän

kaupungin suurinta valtakatua, niin häntä oli alkanut seurata yhä kasvava joukko polkupyörällä ajavia kaupunkilaisia, niin että niitä lopulta oli ollut sadottain. Mutta tämän erikoisen katunäytelmän kohokohta oli vielä jäljellä. Katukäytävää pitkin oli paroonia vastaan tullut vanha ukko, joka oli pysäyttänyt paroonin, tuijottanut häntä tarkkaan ja lopulta kysynyt: "oletteko te - Jeesus?". - Kertomuksensa minulle parooni päätti toteamalla, että "kyllähän minua on lueltu milloin miksikin, ja lapset tietysti lähinnä joulupukiksi, mutta koskaan aikaisemmin ei kukaan ole kuvitellut minua Jeesukseksi".

Näin vuosien päästä edelläkierrota Kööpenhaminan matkaa muistella tuntuu luonnolliselta, että parooni herätti "tuohikulttuurin" aikaisella pukeutumisellaan ansaittua huomiota. Samalla kuitenkin heräi epäily, että paroonin sisar, Matilda Wrede, olisi sittenkin ollut oikeassa, kun hän oli väittänyt, että veli olisi halunnut herättää huomiota pitkällä tukallaan ja parrallaan ja pukeutumisellaan. Mene ja tiedä, selityksiä tähän voidaan löytää muitakin.

Viimeisinä elinvuosinaan, jolloin parooni oli tavallisesti pukeutuneena suojeluskuntalaisen pukuun, hän hyvin usein puhui suomenkielen lainasanoista, mitkä olisi pitänyt korvata alkuperäisillä suomalaisilla sanoilla. Niinpä sana leipä - venäjäksi hleb - olisi jätettävä pois käytöstä, kun meillä oli hyvä vastine, kyrsä.

Kevätkesällä 1939 parooni alkoi epäillä pitkän elämänsä päättymistä ja siinä mielessä hän alkoi jäähyväiskierroksensa Parkanon Kirkonkylässä, käyden myös kunnanlääkärin talossakin. Kun tiesin, että paroonille oli kehittyvässä määrätynlainen vanhuden tauti, niin minusta tuntui, että hänen jäähyväiskierroksensa oli perusteltua. Kun parooni sitten 23.10.1939 kuoli, jolloin Parkanon pataljoona ja minä pataljoonan lääkärinä olimme Kannaksella ylimääräisissä kertausharjoituksissa, toimitimme paroonien parien ääreen seppeleen kunnioltaaksemme paroonia innokkaana suojeluskuntamiehenä ja isänmaansa ystävänä.

Muistojeni päiväkirjasta - käyttäkseni neitseellistä sanontaa - tulee esille askeisten kuvien vastakohtana kuva erästä hiljaisesta mutta arvokkaasta, 80 vuotta täyttäneestä kihniöläisestä mummusta, **Teikarin Mummusta**. Mummu oli jokapäiväisissä askareissaan kaatunut kellarin portaissa ja saanut päähänsä pahan ruhjehaavan. Kun Kihniöllä ei silloin vielä ollut omaa lääkäriä, oli seurakunnan kirkkoherra Aavikko antanut Mummulle ensi avun sitomalla haavan ja lähettänyt potilaan hoitoon Pakanoon. Ompelin haavan, ja Mummu jäi muutamaksi päiväksi sairaalaan. Sairaalassa ollessaan Mummu ei millään tavalla tehnyt numeroa itsestään, mutta kaikesta kävi selville, että hän seurasi tarkkaan, mitä ympärillä tapahtui, ja että hän oli kitollinen siitä palveluksesta, mitä hän silloisen sairaalan vaatimattomissa oloissa sai osakseen.

Koitti sitten se päivä, jolloin Mummun oli määrä päästä sairaalasta kotiinsa. Kysyin häneltä, millä tavalla hän aikoi sairaalasta lähteä, ja sain vastaukseksi, että hän oli ajatellut lähteä kotiinsa kävellen. Kun matkaa Kihniön kirkolle tuli n. 27 kilometriä ja sieltä oli vielä muutama kilometri Teikarille, ihmettelin hänen aikomustaan, mutta Mummu selitti, että hän oli tottunut kävelemään, kun hän oli kesät talvet sääsuhteista huolimatta joka sunnuntai kymmenien vuosien aikana kulkenut jalan Kihniön kirkkoon. - En suostunut kuitenkaan Mummun esitykseen, vaikka hän olikin fyysisesti ikäänsä verraten hyvässä kunnossa, ja kehoitin sairaalan hoitajatarta soittamaan Mummun pojalle, rakennusmestari Teikarille, että tämä tulisi autollaan hakemaan Mummun kotiinsa. - Niin sitten tapahtuikin.

Sairaalassa ollessaan Mummu oli etukäteen ajatellut lähtöhetkeä ja tilannut kotoaan kaksi kasvattamaansa gloxinian sipulia. Kun sitten hyvästeltiin, niin Mummu antoi toisen sipulin sairaalan hoitajattarelle ja toisen minulle, selittäen samalla, mitenkä nämä kukkasipulit oli istutettava ja mitenkä hoidettava. Muistan vieläkin sen käden puristuksen ja sen katseen, mikä lahjan antoa seurasi, ja mitkä todistivat, että Mummu oli sydämestään kiitollinen saamastaan avusta. - Ajattelin jo silloin ja olen siitä edelleen vakuutettu, että jos jostakusta ihmisestä voidaan sanoa lyhytaikaisen tuttavuuden perusteella, että hän oli "hurskas" ihminen, niin Teikarin Mummu kuului varmasti juuri näitten harvinaisten ihmisten joukkoon. - Edelläkierrotun tapahtuman jälkeen Mummu eli vielä 10 vuotta ja muutti v.1938 kaipaamaansa toiseen Kotiin 90-vuotiaana.

(Jatkuu)

· [OSA I](#) · [OSA II](#) · [ALKUVALIKKOON](#)